

הוות החיות

מבוא

סאטירה היא טכניקה ספרותית אשר מנסה לתאר רעיון מסוים בצורה לעגנית על מנת ליצור דעה מסוימת בקרב הקוראים. מטרתה העיקרית של הסאטירה היא להביע ביקורת, לרוב באמצעים קומיים. הסאטירה יכולה להשתמש באמצעים כמו הגזמה ופרודיה על מנת להביע את המסרים שהיא מעוניינת להביע. **פרודיה** היא יצירה אשר מחקה באופן קומי יצירה אחרת בשלל תחומים אומנותיים שונים. הפרודיה משמשת בתור כלי ספרותי אשר מציג רעיונות שונים בצורה חדישה ושונה אשר גורמת לרעיונות הללו להיות מועברים בצורה חדישה ומעניינת, במקום הטפה בנאלית של אותם הרעיונות. בספר אותו אסקור להלן הפרודיה לא משמשת בתור כלי קומי, אם כי יש קטעים משעשעים בסיפור, אלא בתור כלי אשר נועד להעברת מסרים ושינויים חברתיים. על ידי הצגת אירועים בצורה לעגנית הקורא מבין את האבסורד שבהם וכך לומד כיצד להימנע מהם בעתיד (נבו, 2001).

אוטופיה היא מונח אשר נקבע לפי תומאס מור אשר תיאר אי מבודד שעליו הוקמה חברה משולמת אשר העקרונות שלה הביאו אותה למצב אוטופי, באופן אשר דומה לתיאור האפלטוני של אטלנטיס. לעומתה עומדת ה**דיסטופיה** שהיא חברה אשר נשלטת על ידי בני אדם בצורה שלילית וגורמת למרבית האנשים באותה החברה לחיות חיים של סבל (נבו, 2001). ברוב היצירות הדיסטופיות הממשל מושחת מלכתחילה או הושחת במהלך הדרך ויצר מציאות של איכות חיים נמוכה וסבל רב עבור האנשים, תוך ההטעיה שלהם כי למעשה הם חיים בחברה טובה אשר מטיבה אותם. ממשל כזה לרוב מחזיק מנגנון תעמולה יעילה אשר עוזר ליצור לאותה החברה את הדתמית החיובית. לצידה של אותה תעמולה לרוב אותם משטרים מחזיקים מוסדות פיקוח ושליטה של הממשל על האזרחים. שני מנגנונים אלו הינם חיונים לשמירה על השלטון, שהרי בלעדיהם היה הציבור מבין כי הוא חי בסבל ויכול לשפר את חייו באופן משמעותי.

עבודה זו תנתח את היצירה של גורג'י אורוול, "חווות החיות", כאשר היא עוסקת במונחים אשר בוארו לעיל. אורוול משתמש באלגוריה של בעלי החיים על מנת לתקוף את הקומוניזם כפי שהוא בא לידי ביטוי בברית המועצות ובעיקר כלפי יוזף סטלין, מנהיג ברית המועצות באותה העת, אשר בספר הוא למעשה נפוליאון, שליט החווה. הדגשים העיקריים של עבודה זו יעסקו בניית ספרותי של היצירה, עם דגש על המאפיינים הסאטיריים שלה אשר נועדו להעביר את המסר בנוגע לדיסטופיה אשר מתוארת בסיפור. דגש נוסף יושם על ההבדלים בין אוטופיה ודיסטופיה וכיצד הם באים לידי ביטוי בסיפור. לבסוף אסכם את העבודה ואנסה לתאר בקצרה את משמעות הספר והמסרים אותם הוא ניסה להעביר דרך תיאור עולם בעלי החיים.

ניתוח ספרותי

הספר חוות החיות הוא סאטירה פוליטית על חברה טוטליטרית, אשר נבנתה על יסודות מרקסיסטים וקומוניסטים, בהתייחסות ישירה לברית המועצות. הספר נפתח עם קריאתו של חזיר זקן, מוערץ ומוכבד על ידי כל החיות של חוות החיות, למרד בבני האדם. המייגור אומר לחיות כי הוא חלם חלום על חיים חדשים עבור בעלי החיים בחווה. המייגור הזקן מסביר כי החיות עוברות מסכת של התעללויות קשות מפי הבעלים של החווה, מר גיונס, והוא המקור לכל הבעיות שלו. הוא מציע כי החיות יפתחו במרד נגד הבעלים של החווה, שלא מסוגל להחזיק את החווה ללא עזרת החיות (Kirschner, 2004). אם נבחן את הרעיון הזה של החזיר הזקן נוכל לראות כי הוא מזכיר רבות את רעיונותיהם של מרקס וגם של לנין. הדמיון לקרל מרקס נובע מכך שהמייגור טוען כי כל הבעיות והעוולות שנגמרות לחווה למעשה נקבעות בשל ניהול לא נכון של המשק, וכי ניהול נכון של אותו המשק יכול להביא לאוטופיה של ממש.

הרעיון כי בעל החווה לא יכול לעשות דבר ללא עזרת החיים משול לתפיסה המרקסיסטית הוותיקה אשר הייתה סבורה כי ההמונים הם אלו אשר מספקים את היכולת של בעלי ההון לשלוט על החברה וכי ללא עזרתם של הפועלים וההמונים, הם לא היו מסוגלים כלל לשלוט בהם. הדרך היחידה שהם יוכלו לשלוט בצורה יעילה היא להגביר את השעבוד של ההמונים כדי להבטיח את המשך עבודת החווה והתפרנסות הבעלים. המייגור הזקן מציג את הדברים בצורה דומה מאוד לדברים הללו של מרקס הדמיון ללנין מגיע מכך שלנין הוא זה אשר החל את המרד, הוא היה נושא הבשורה במרד של הקומוניסטים במשטר של הצאר, ניקולאי רומנוב, והוא זה אשר קרא להמונים הרוסים להשתחרר מעולו של הצאר הרוסי. העובדה כי לנין מת בשלב מוקדם של המרד ולפני שהשלטון הקומוניסטי התייצב לחלוטין בברית המועצות, מוסיפה על הדמיון בין לנין ובין המייגור הזקן (ניתן גם להוסיף כי העובדה כי המייגור ולנין היו אנשים חולניים מאוד, האחד מזקנה והשני ממצב בריאותי לקוי באופן כרוני. (pearce, 2005)).

לאחר ההסכמה על המרד המייגור הזקן מת אולם הרעיון שלו ממשיך לתפוס תאוצה בקרב החיות של החווה. בעלי החיים מורדים לאחר מותו של המייגור הזקן בהצלחה מרובה מול בעלי החווה ומשנים את השם של החווה לחוות החיות. בחירת השם הזה לחווה היא בעלת משמעות. החווה עד לאותה העת נקראה החווה של מר גיונס. כלומר היה לה זיהוי אישי עם אדם מסוים שהוא הבעלים של החווה. השם החדש משקף את המהפכה שעברה החווה. היא אינה חווה של אדם אחד או של בעלי אינטרסים שונים, אלא חווה אשר שייכת לכל החיות באשר הם (Kirschner, 2004). כל בעלי החיים השתתפו במרד וכולם אחראים על ההצלחה שלו. למרות זאת, ניצני האסון של החווה מתבררים לקורא עוד בשלב ראשוני זה. החזירים מניחים כי הם החכמים מכל החיות ועל כן הם אלו אשר נבחרים להוביל את שאר החיות, תפקיד אותו הם טוענים כי הוא נטל בלבד וכי מישהו חייב לשאת אותו (Rubin, 2008).

בזמן המרד היו שני מנהיגים אשר התבלטו בקרב החזירים, נפוליאון ושלגון. נפוליאון הוא למעשה משול לדמותו של סטלין ושלגון הוא ככל הנראה טרוצקי. בעת המרד וקצת לאחריו שוררים יחסים מתוחים בין שני האישים הללו, אשר כל אחד פועל לפי ראות עיניו. שלגון הוא אדם מעשי